

KEMALETTİN KAMU'NUN HAYATI, SANATI, ŞAHSİYETİ VE HİCRET ŞİİRİNİN TAHLİLİ*

*Ahmet ADIGÜZEL***

ÖZET

Her insan bir dünyadır. Bu dünyanın sınırlarını belirleyen ise o insanın evreni kaplayan tahayyülleri ve tasavvurlarıdır. O insanın hayat hikâyesini inşa eden, hadiselerin çeşitliliği ve zenginliğidir. Alelade yaşanan bir hayat hikâyesi mahduttur, fakat sanatkârane yaşanan bir hayat hikâyesinin oluşturduğu dünyaya sınırlar koymak – ki bu yüksek seviyede bir sanatkâr kudreti ise – muhaldir. Sanatkârane farkındalık hayatın her safhasına yansımıştır. Eser-müessir bağlamında bu farkındalık daha şeffaf gözlemlenebilir. Sanatkârı farklı kılan, onun duyuş ve algılayışıdır. Ahmet Haşim dolunaya bakınca “mehtab”ı duyar, algılar, oysa alelade bir bakışa sahip fert, dolunayı “kabak” olarak algılayabilir. Bu perspektifin, müessiri ve inşası nedir, nasıldır? Konumuzu zorlayan, çerçevesinden taşıyacak bir mevzudur. Zira üslup, dil, musiki, tema, konu ve diğerleri sanatın çatısı altında bulunan birimlerdir. Bu malzemelerden her biri kuvvetine ve kelime servetine göre bir ehemmiyet arz etmektedir. Bir birini tamamlayan ve aynı zamanda o bütünün her bir özelliğini, vasfını kendisinde taşıyan ve temsil eden birer uzuvdur. Sanatçının üslubuna, fikir, duygu, his dünyasına ve felsefe anlayışına yerleşen bu malzemeler aslında bütünsel bir terkipten ibarettir. Yalın, salt yavan ve tek başlarına vücuda gelmiş değillerdir. Bunların varlığına, oluşumuna saikler çeşitlidir. İşte biz böyle bir donanıma sahip bir sanatkârın hayat hikâyesine, dahası onun şahsiyetine bir yorum getireceksek sadece manay-ı ismi ile değil manay-ı harfiyle de ele almalıyız. Ancak, biz bu durumda sağlıklı bir sonuç elde edebiliriz

Kemalettin Kamu; ihtilallerin, savaşların, yıkılışların, çökülüşlerin “Hicret” ve kuruluşların yaşandığı bir iklimin ve atmosferin insanıdır. Bütün bunların boyası ile boyanmış, bütün bunları derinlemesine yaşamış içli bir sanatkârdır. O, böyle bir dünyaya doğdu ve bu duruma uygun olan mizacı gereği de doğduğu bu dünyanın bir parçası oldu. Bu dünyanın bütün olumsuzluklarını, bedbinliğini, yalnızlığını, göçünü derinden hissetti, yaşadı ve bunları en ince çizgileriyle şiirine bir siluet olarak resmetti, onun şiir muvaffakiyeti Milli Mücadele yıllarındaydı. Neden? Çünkü Anadolu insanı, sadece maddi düşmanları olan Yunan, Rus, Ermeni, İngiliz, Fransız ve İtalyanlar ile savaşmıyordu; kıtlıkla, yoklukla, sürgünle, göçle de mücadele ediyordu. Mekân, zaman, olay ve diğer malzemeler Kamu'nun sanat heybesini lebalep dolduracak bir fırsatlar zenginliği, imkânlar yumağı ve serveti sağlamıştı.

*Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Doktora Öğrencisi, Girne Amerikan Üniversitesi, Yeni Türk Dili, El-mek: aadiguzel@hotmail.com

“Şiir, hüzdünden ziyade ruhun kanatlandığı anı benimser.” Kamu iç dünyasının esiri değil de müessiri olmuş olsaydı, bu hislerin, duyguların bir parçası değil de onları benlik potasında eriten yüksek bir seviyeye ulaşabilseydi; Bâkî, Fuzulî, Yahya Kemal, Tanpınar, Malermé ve Valéry ayarında sanatını icra edebilirdi. Bu durum, biraz da kabiliyet gerektiren, şairlik melekesinin oluşumuna ve inkişafına bağlıdır. Kemalettin Kamu, Doğu medeniyeti içerisinde yetişmiş Arapça ve Farsçayı iyi bilen bir şairdir. Onun Batı tarafını tamamlayacak bir fırsat olarak gördüğümüz beş yıllık Paris ikametiydi. Evet, Paris, 18-19. Ve 20. Yüzyıl Avrupa, hatta Dünya medeniyetinin, plastik sanatlarının, fikriyatının beşiği olan bereketli 16. Yüzyılın İstanbul’u olan Paris, Kemalettin Kamu, bu zenginliği barındıran zaman ve zemine sahipti, ama Kemalettin Kamu bu zengin ve büyük sanat çeşmesinden badesini doldurmadı, dolduramadı. İki uygarlığın (doğu-batı) imtizacıyla sanatı yüksek seviyede teganni edecek bir şiiriyet oluşturabilirdi. Kamu, beş yılda iki üç şiirle yetindi. Paris’te âdeta şairliğin defterini dürdü. Paris yılları ve yurda dönüş sonrası bu durgunluk maalesef ölümüne kadar devam etti. Onun sanat mirası, gençliğinde yazdığı Milli Mücadele ağırlıklı şiirlerinden oluşmaktadır. Kamu, âdeta şiir istidadını prangaya vurmuş, sanat ruhunu iğdiş etmiştir. Şiiriyeti bazı şiirlerinde veya bazı şiirlerinin bazı mısralarında yüksek seviyede terennüm etmektedir. Nicelik olarak da az şiir yazan Kamu; içli, saf, samimi duyguları, duru akıcı Türkçesi ve yaşadıklarını şiirlerinde yaşatmayı başaran Cumhuriyetin ilk şairlerindedir. Farklı bir yol haritasıyla Türk Edebiyatının kilometre taşı olabilecek imkân ve talihe sahip olmasına rağmen o iklimi oluşturamadı, o atmosfere sahip olamadı.

Anahtar Kelimeler: Kemalettin Kamu, üslup, şiir, hicret, unsurlar, sanat.

THE LIFE, ART, PERSONALITEY OF KEMALETTİN KAMU AND THE ANALYSIS OF HIS POEM "HİCRET"

ABSTRACT

Each people is an earth. the human’s thoughts and imaginations determine this world’s borders. The happenings variety and wealth build the life’s story. The life which live quickly, restricted, but it is useless to put obstacles a good artistry life. Artistry diffrentiation spread to every phase of life. This differentiation might be observed more clear in work. The artist’s perception and sensation which make him worth.

When AHMET HAŞİM looks at the moon, he percevies moonlight as “kabak”with a quick glance. What is this perspective’s inventor and How is...? But genre, langue, music, thema, topic and the other are under the of art. These features also consist which settle down the artist’s genre, idea, sense and the percperktive of philosophy. It doesn’t happen plain, frail and lonely. There are different ideas to exit these. If we want to comment about the artist’s life of story and his personality, we should get not only him with “manayi ismi” but also “manayi harfi”.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/7 Summer 2013

In this situation, we may take only a good result. Kemalettin Kamu is a person who live in reforms, wars, collapres. He was born in such a World and become part of this World. He felt all the bad things, loneliness of World and wrote about these negative things in his poem. His poem had a worth during the indepence war. Why? Because, Anatolia people struggled not only with their enemies which ara Russians, Armanians, Greeks, but also with famine exile and migrotory. Place, time event and the other things made the richness for Kemalettin Kamu's art. The poem adpots the moment apart from gloom, If Kamu didn't have a part of his inwardness, feelings, he could rise like Baki, Fuzuli, Yahya Kemal, Tanpınar, Malerme, Valery in his art. This is depent on skill poetess.

Kamu was a poet who spoke Arabic and Persion and grew up in civilization of east. He also lived in Paris for 5 years. And he knew the civilization of West. Yes, Paris was art's thought's centre in 18.19.20 centuries even civilazition of World. But Kemalettin Kamu couldn't take advantage of art in Paris. Perhaps he could have done the art in a high leval, but he couldn't. He only wrote two or three poems in five years. Nearly he finished his poetess. Unfortunately, this duration contunied until his death.

When he was a young in peroid of indepence war, he wrote several poems which was his heritage. Nearly he gyved his poetess and finished the art. His poetess was excellent in same poems. He was one of the first poet of the history republic and wrote poems sincerely. Although he had some oppornities and luck to be a master in Turkish literatüre, he couldn't compose it and catch that atmosphere

Key Words: Kemalettin Kamu, Genre, Poem, Abroad, Art.

Kemâlettin Kamu'nun Hayatı

15 Eylül 1901 Bayburt, 6 Mart 1948 Ankara, Arapça ve Farsçayı iyi derecede öğrenir. İlkokulu dışarıda bitirir. Ortaokulda şiirler yazmaya başlar. Rusların (1915'te) Erzurum'u işgali haberiyle babası kalp krizi geçirerek hayatını kaybeder. 15 yaşındaki Kemalettin Kamu, bu acıyı 38 yaşında dul kalan annesiyle paylaşmak zorundadır. Aile reisliğini üstlenir, kısa süre sonra işgalden dolayı Refahiye'den ayrılıp önce Sivas'a oradan da Kayseri'ye göç ederler. Genç yaşta Erzurum'a gidemeyişin acısını, ata yurdunu da annesi gibi algılayıp soyut vatan sevgisini somut olarak terennüm ediyor. Ağabeyinin okulu birincilikle bitirip Bursa'da öğretmenliğe başlamasıyla Kemalettin Kamu'nun öğrenimini devam ettirmesine, abisi yardımcı olur. Ağabeyisinin aracılığıyla İstanbul Erkek İlk Öğretmen okuluna başlar. Ne var ki birbirini takip eden felaketler peşini bırakmaz. Okulu bırakmak durumunda kalır, çünkü müttefik orduları İstanbul'u işgal ediyor (16 Mart 1920). İstanbul'dan Bursa'ya gelen Kemalettin Kamu, düşmanın Bursa'ya ilerlemesi ile Ankara'ya geçer. İlk görevi olan istihbarat kâtipliğine atanır. Milli Mücadele zaferle sonlanır. İstanbul'a giderek sınavlarını başarıyla verir. Mezun olup orta öğretmen okuluna devam etmek ister, Anadolu Ajansı onu Ankara'ya çağırınca okulu bırakır. Kemalettin Kamu Ankara'da çevre edinir, dürüstlüğü ve çalışkanlığı kadar şiirleriyle de dikkat çeker. Aruzu bırakıp heceyle yazmaya devam eder.

Sözcükleri tek tek seçer, onları bir kuyumcu titizliğiyle işler, mısraların üzerinde gecelerce düşünür, yazdıklarını kolay kolay beğenmez. Kendisi için müşkülpesenttir. Geceleri geç saatlere kadar hem okur, ama çok okur; hem de yazar, ama az yazar. Mısraları üzerinde günlerce durur,

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/7 Summer 2013

onları bir kuyumcu titizliğiyle işler... Yazdıklarını zor beğenir. Fakat bitirdiği ve her nasılsa beğendiği şiirlerini de, evinin balkonunda yüksek sesle okur (Samanoglu, 1986, 18).

Dürüst ve çalışkan olan Kemalettin Kamu, Cumhuriyetin inkılaplarını içselleştirmiş, onların yılmaz savunucusu olmuştur. Anadolu Ajansının neşriyat ve istihbarat müdürlüğü görevine atanır. Kurtuluş Savaşı yıllarında sayılı gazeteciler arasında yer alan Kemalettin Kamu “Hâkimiyeti Milliye” ve “Yeniğün” gazetelerinde yine gönüllü olarak yazılar yazmakta ve şiirler yayımlamaktadır. 1933 yılında Anadolu Ajansı temsilcisi olarak Fransa’ya gönderilir ve yüksek tahsilini orada tamamlar.

Paris’te beş yıl kalan şair, Fransızcasını ilerletir, Avrupa’yı tanımaya çalışır; fakat şiirle fazla iştigal etmez. Yalnızlığı seven şair, orada münzevi bir hayat geçirir. Sessiz sedasız bir beş yıl. Zaten o süre ile ilgili pek bir bilgi de mevcut değildir. Kemalettin Kamu’nun Paris’te memleket hasretiyle kıvrandığını Behçet Kemal Çağlar’ın bir yazısında öğreniyoruz. Soyadı kanunu çıktığında o Paris’teydi. Abisi ile soyadı üzerine ortak bir karara varamazlar. Bingöl Çobanları’ndan olsa gerek önce “Bingöl” daha sonra “Bingöl’ü” değiştirerek “Kamu” soyadını aldığı tahmin edilmektedir. Çünkü o dönemde yazılan şiir antolojilerinde şairin adı Kemalettin Kami Bingöl, diye geçmektedir.

Çok sevdiği, yürekten bağlandığı Atatürk’ün ölümünden altı gün önce (4 kasım 1938) İstanbul’a döner, sonra Ankara’ya çağırılır. 1939’da Rize milletvekili olarak TBMM’ye girer. Bu arada Anadolu Ajansı ile ilişkisi sürer, ayrıca Türk Dil Kurumu’nda, Terimler Kolu başkanlığı yapmaktadır. Bütün bu meşakkatler ve yoğunluklar onu sanattan, çok sevdiği şiirden uzaklaştırmış. Paris’te bulunduğu yıllar ve yurda dönüşü onun kalemi ve şiiri için durağan, durgun yıllardır.

Siyasî Hayat; siyaset, meslek ve sanat sahiplerini kendine çekiyor. Elllerinden meslek ve sanatı aldığı için bunların asıl hüviyetleri kayboluyor. Siyasî firkalar, hem insanı kendi sahasında kullanmak çaresini aramalı hem de sanatlarını icraya bir çözüm bulmalıydılar.

Kemâlettin Kamu, hayatının ikinci devresinde daha iyi hazırlanmış bulunmasına rağmen, maalesef birincisine nispetle az parlayabildi. Sebebi de siyasetin, kendisini, istidatlı bulunduğu sahalardan koparıp alması, başka istikametlere sevk etmesi; onun sahalarına ise kalem ve kâğıtla ilgili olmayanları göndermesidir. Politikanın elinde Kemâlettin Kamu gibiler vardı; keza, radyo, rotatif, düz makine ve diğer türlü imkânlar vardı. Fakat politika, Kemâlettin Kamu’yu başka yaradılıştaki insanlarla garip becayışlara tâbi tutmuş; bahçivana aşçılık, aşçıya bahçivanlık ettirmiştir. Neticede, yemekler lezzetsiz olmuş, tarhlar çiçeksiz kalmıştır (Akşam Gazetesi-9 Mart 1948).

Yalnız ve hasta Kemalettin Kamu, kendisini siyasetin akışına bırakır, hasta olduğu kadar yalnızdır, istediği hayat arkadaşını bulamayan sanatkar, onun tesellisi olan şiirden de uzaklaşmış, sevgisini, farklı objelere yönelerek mutluluğu yakalamaya çalışmıştır.

1943 yılında TBMM’nin 7. Dönemi için yapılan seçimde, yine Rize milletvekili olmuştur. Bu sırada, İstanbul’da ağabeyinin yanında bulunan annesinin ölüm haberini alır. On beş yaşında babasız kalan, bekâr ve hasta Kemâlettin Kami Kamu, annesini de kaybedince bütün sevgisini ağabeyinin çocukları, kendisinin yeğenleri, Osman ve Pervin üzerinde toplar. Onların düzgün ve güzel Türkçe ile konuşmalarına dikkat eder, öğretici ve terbiyevî hikâyelerle yetişmelerini ister. Çocukları sevdiği kadar, kedilere de düşkündür. Ankara’nın cins kedilerini evinde misafir eder, âdeta onlarla dertleşir (Samanoglu, 1986, 25/26).

Mizacı gereği duygu yoğunluğu yaşayan Kamu, kendisini sarıp sarmalayacak kıpır kıpır bir hayattan, sıcacık bir yuvadan mahrum, yalnızlığı, kimsesizliği ömrü boyunca sırtında bir gömlek gibi taşımış ve yaşama da öyle veda etmiş:

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/7 Summer 2013

6 Mart 1948 Cumartesi günü, Ankara'daki Erzurumlu Yüksek tahsil gençlerinin hazırlamakta oldukları, "Erzurum Gecesi"nin iyi olması için, var gücüyle çalışmıştır. Saat 18.00'de Ulus semtinde bulunan ve bir nevi «otel-pansiyon» gibi kullanılan Evkaf apartmandaki odasına yorgun dönmüştür. Şenlikle ilgili olanlara telefonla, o gün yapılan, ertesi gün yapılacak olan işleri bildirdikten sonra, oda hizmetlisinden bir kahve ister. Pişirilip getirilen ve masa üzerine konulan fincana saat 18.30 sularında uzanan el, kavuşamaz. Zira yalnız ve duygulu şair, ani ve şiddetli bir kalp kriziyle yere düşmüştür. Teşhiste yanılmışlar, mideden değil, kalp rahatsızlığı yüzünden, kırk yedi yaşında ve yanında hiç kimse yokken, hayata veda etmiştir (Samanoğlu, 1986, 26/27).

Sanatı, Şahsiyeti ve Şiirleri

On beş-otuz üç yılları şairin velut dönemidir. Fransa da bulunuşu ve Fransa'dan dönüşte politikaya atılması onu şiirden uzaklaştırdı. Öğrenci iken aruz vezni ile şiire başlayan Kemalettin Kamu, Arapça ve Farsçayı iyi derecede öğrenmiş, aruzla yazmasına rağmen şiirleri sadedir. Gerek babasının zengin kütüphanesi, abisinin İstanbul'dan gönderdiği kitaplar gerekse şairlik yetisi, onun şiire olan hevesini arttırmış, şiir yazmayı hevesin ötesine taşıyarak şairliği benimsemiştir. Aruzla yazdığı ilk şiirlerinde, ilk olmaları hasebiyle şairliğe girizgâh niteliğindedir. Bunlara şiir denemeleri demek, vezin acemiliklerini hoş görmek gerekir. Buna rağmen, o tarihte, o yaşta, aruz vezniyle ve sade bir dil ile yazılan:

Rast geldim o dilber kıza görmüştüm esasen,
Tül perdeli bir pencereden baktığı akşam!..
«Takip edeyim» hükmü kopup geldi içimden,
Tâ ruhumun şişme şimşeklerinin yaktığı akşam.
(Dergâh Dergisi'nde yayımlanan TAKİP adlı şiirinden)

Gibi mısralar, bu gencin şiir alanındaki istidadını göstermektedir. Bu mısralar aynı zamanda, on yıl kadar sonranın değerli şairi Kemâlettin Kâmi'nin habercisidir. İstanbul'a geldikten sonra, aruzla birlikte hece veznini de kullanan ve yirmi bir yaşından itibaren sadece, Türk dilinin kendi iç musikisine daha çok uyan millî vezinle; hece vezniyle, yazacak olan Kemâlettin Kâmi'nin aruz vezinli ilk şiirlerinin sayısı yedidir. Bunlardan üçünü («Lâle Devri İçin», «Benim Aşkım» ve yukarıya ilk dörtlüğü alınan «Takip»), henüz milletçe acısı çekilen felâket haberlerini duymadan önce yazdığı anlaşılmaktadır (Samanoğlu, 1986, 28/29).

Hece Veznine Geçiş

Kamu dilde var-ıdı zabt u usul
Bunlara düşmüş idi cümle 'ukûl
Türk diline kimsene bakmazdı
Türlere hergiz gönül akamaz ıdı
Türk dahı bilmez idi ol dilleri
İnce yollı ol ulu menzilleri

Âşık Paşa

Yeni lisan makalesiyle başlayan dilde sadeleşme, millileşme hareketi, Cumhuriyetin kuruluşundan önce gelişimini, oluşumunu tamamlamış, hakir görülen, hor karşılanan hece vezni, dönemin entelektüellerince benimsenmiştir. Hatta hece vezni, devrin mergup metayı olmuştur.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/7 Summer 2013

Özellikle Mehmet Emin Yurdakul, Rıza Tevfik Bölükbaşı, Ziya Gökalp ve Fuat Köprülü'nün samimi ve ilmi gayretleri, bu veznin daha iyi anlaşılmasını ve yaygınlaşmasını sağlamıştır. Beş hececilerden sonra dönemin önemsenen ve dönem için bir kıymet olarak görülen şair Kemalettin Kamu'dur. Kemalettin Kamu, artık, sadece hece vezni kullanır. Hecenin daha çok klasik olan kalıbı: on birliyi (4+4+3/6+5) kullanmakta, daha çok koşma tarzına ilgi duymaktadır.

Görüşler ve Değerlendirmeler

Kemalettin Kamu'nun sanatı, üslubu ve şiirleriyle ilgili detaylı bir çalışma günümüze kadar yapılmamış. Yapılan değerlendirmeler de daha çok öne çıkan şiirleriyle ilgili yorumlardır. Birkaç istisna dışında yapılan yorumlar, genellikle benzerlik arz etmektedir. Bu görüşlerden ulaşıldıklarımızı aktaralım:

İlk şiirlerini mütareke devrinde yazmaya başlamış olan şair, asıl şöhretini Millî Mücadele sıralarında yazdığı manzumelerle sağladı. Sayıca az olan, lirik ve çok samimî duygular taşıyan ve çoğu yurtseverlik çerçevesi içinde yazılmış bulunan şiirlerini kitap halinde toplamış değildir (Akyüz, 1985).

Kamu, savaş, yurt, gurbet ve aşk konularında dil ve ahengi sağlam, lirik-epik, hece şiirleriyle tanındı (Necatigil,1985, 174).

Kemalettin Kamu, lirizm ve samimiliği elden bırakmaksızın, Anadolu dertlerine ve yurt manzaralarına ilk açılan şairlerden biridir (Kabaklı, 1978, 559).

Şiirlerini muhteva itibariyle üç grupta toplamak mümkündür:

1. Gurbet, hicret, hasret şiirleri,

2. Aşk ve tabiat şiirleri,

3. Zafer ve memleket şiirleri. Bunlar arasında ilk göze çarpanları mütareke, Millî Mücadele Türkiye'sinin içinde yaşadığı zor günlerin hatıralarını yansıtmaktadır... Şairin gurbet, hasret, kimsesizlik gibi duygu tarafı ağır basan lirik şiirleri ve bunlar arasında özellikle «Gurbet» şiiri oldukça yaygınlık kazanmıştır. Bu iki yönü ile “Gurbet ve Vatan Şairi” olarak tanınır (Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, 1982).

İçli ve samimî bir ifade, hakiki sanat titizliği ve itinası, onun şiirlerinde göze çarpan başlıca hususiyetlerdir... Şiirlerinin başlıca vasfı, lirik olmasıdır (Evrimer,1949).

Kemalettin Kamu'nun ölümünden bir yıl sonra (1949) Rıfat Necdet Evrimer tarafından hayatı ve şahsiyetinin geniş bir şekilde anlatıldığı şiirlerinin tamamının toplanmaya çalışıldığı ve değerlendirildiği bir kitap yayımlanmıştır. Daha sonra Necmettin Esin, şahsi hatıralarını ekleyerek ve yine bu esere dayanarak bir kitap hazırlar. Mustafa Gökçe de şairle ilgili bir kitapçık yayımlar:

Kemâlettin Kâmi Kamu'nun şiirleri hakkında görüş ve değerlendirmeler bulunan iki kitaptan ilkinde, özetle : “...Ona büyük şair diyemeyeceğiz, fakat şiirleri sevilen, dilden dile dolaşan bir şair demeye hakkımız vardır...” Kemalettin Kamu'da dil temiz ve güzeldir. Son şiirlerinin bazılarında simge gibi yadırgadığımız kelimelerle karşılaşırız. Bu da herhalde Dil Kurumu'ndaki çalışmaların tesirinden doğmuş bir temayüldür. Şair umumiyet itibariyle dil ve üslup üzerinde durmuş ve çalışmıştır.

...Şiirlerinin başlıca vasfı lirik olmasıdır. İnsan, ruhunun derinliklerinde duyabileceklerini: Aşk, teessürü, sevinci, hazzı, elemi, ümidi, ümitsizliği, inkısar, huzuru, nikbinliği, bedbinliği Keimâlettin'in şiirlerinde buluyoruz. Kendi içinde yaşamının “autisme” yaptığı iç huzursuzluğu şairden hiç ayrılmamıştır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/7 Summer 2013

Kemâlettin, daima romantik yaşamış ve öyle kalmıştır. Onun tek farklı tarafı, memleket sevgisini mısralarında en iyi işlemesidir. Bütün şiirlerinde bu asil sevginin renkli ve çekici pırıltılarını görüyoruz, onlarda, ülküsüne bağlanmış bir şairin kuvvetli inanışları yazar.

Buna mukabil ikinci kitapta, ise: Türkçesi, çoğunun yaşça kendisinden büyük ve küçük bütün şairlerimizi açacak kadar sade ve güzeldir. Kelimeleri ev içinden, halkın dilinden seçmiştir.

...Şairin hemen bütün şiirlerinde kalbe dokunur, kuvvete heyecan veren, gönülleri huzur ve tesellinin ipek örtüsünde dinlendiren sıcak bir lirizm hâkimdir (Samanoglu, 1986, 42).

Milli Mücadele'nin ilk gazetecilerinden olan Kemalettin Kamu, daha sonra gönüllü olarak yazılar yazmış, şiirlerini yayımlatmış. Şairin bu durumu Milli Mücadele yıllarına göre son derece sönük, bu her ne kadar bilinen bazı nedenlere bağlansa da –özellikle şiirden uzaklaşması- tatmin edici olmadığı düşüncesini doğuruyor. Şair, çeşitli dergi ve gazetelerde şiirlerini yayımlıyor: Bu dergiler yıllara göre şöyledir; 1924, 1925, 1928 ve 1933 yıllarına ait «Türk Yurdu», 1933 ve 1934 yıllarına ait «Varlık», 1933, 1944 ve 1946 yıllarına ait «Ülkü», 1939 yılına ait «Kalem» ve «Oluş».

Sözcükler, bizim hayal, algı ve fikir dünyamızın, yani soyut düşüncelerimizin somut tezahürüdür. Her kelime manasıyla vardır. Kelimenin sözlük ve gramer görevleri evrenseldir, bunların görev ve manaları mahduttur, sanatkar bu kelimelere, edatlara ve söz varlıklarına kendi mitoslarını, deruni oluşum ve hislerini yükleyerek, şekilsel olarak birer sembol olan bu sözcük veya ifadeleri canlı, sıcak birer mesaja dönüştürür. Fikir ve hayallerine, yaşamının izdüşümü olan üslubuyla onlara ruhunu “espiriti”ni üfler, onun bir parçası olan yansımalarıdır. Bahsettiğimiz duygu, his, fikir ve hallerinin önünde kuru bir yaprak gibi sürüklenmeyip kendisi, onlara hükmedebiliyorsa, yönetilen makamından, yöneten mertebesine terakki etmişse “şiir dil”ini yakalamış yüksek sanatkarıdır. Kelime seçimi bir tercihtir. Tercih, üslup ve onun alt unsurlarını oluşturan, kompleks yapı olan varlığımızın bütün cüzlerini barındırır. Seçimimizin kaynağı bu teşekkürden ibarettir.

Her sanatkar gibi Kemalettin Kamu da, soyut fikir ve hislerini kelime libasıyla okuyucusuna takdim etmektedir: Her şair gibi Kemâlettin Kâmi Kamu da, kendi şiir dünyasını, hayat felsefesi ve san'at anlayışına uygun gelen kelimeleri seçmek suretiyle kurmuştur. Kullandığı kelimeleri gramatikal ve varlık kategorilerine göre ele alan bir incelemede şairin, şiirlerinin toplandığı adı belirtilmeyen bir kitapta kullandığı kelime sayısı, 4344 olarak tespit edilmiştir. Bunların 1893'ü isim (% 43,5) 832'si sıfat (% 19) 8711 fiil (% 20); geriye kalan 748'i ise (% 17) bu üç kategorinin dışındaki kelimelerdir. Üç kategori içinde tekrar edilen kelimelerin sayısı 2932 (% 67), bir defa kullanılanlardan 418'i isim (% 9), 126'sı sıfat (% 3) ve 121'i fiil (% 3)tür.

Kemâlettin Kâmi Kamu'nun- en çok kullandığı kelimeler isim, sıfat, fiil olarak şöyle sıralanmıştır: İsim: göz «32», gün «27», baş «26», yol «26», gönül «23», anne «18», yüz «18»; «sıfat», bir «173», bu «62», her «28», sevgili «25», var «25», yok «24», artık «13», güzel «12», beyaz «11», yas «11»; «fiil», olmak «47», kalmak «21», demek «20», etmek «20», ağlamak «19», geçmek «19», görmek «17», gelmek «16», bilmek «15», gitmek «14» (Önder, 1975, 62).

1901'de doğan Kemalettin Kamu, Ömer Bedrettin gibi şairler üzerinde Faruk Nafiz' in bariz bir tesiri olmuştur. O dönemde doğal olan bu etkilenme Kemalettin Kamu'da daha çok sade ve duru bir Türkçe ile sınırlı kalmaktadır. Bu özellik de onun aruzla yazdığı şiirlerinde bile kendisinin hissettirmektedir.

Ben gurbette değilim,

Gurbet benim içimde

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/7 Summer 2013

Ne kadar alıştıığımız bir dil ve munis bir güzellik. Şair bir daha bu beytin kuvvetine erişememişse ve bu âdeta irticalı güzellik şiirlerinin arasında biricik kalıyorsa bunun kabahati kendisinde değil, belki beyittin kurduğu yüksekliktedir.

Gözlerimde parıltısı bakır bir tasın,
Kulaklarım komşuların ayak sesinde:
Varsın yine bir yudum su veren olmasın,
Başucumda-biri bana “su; yok” desin

Bu dörtlük yüksek sanatı tüm kudretiyle terennüm etmekte, şiir dili inşa edilmiş bir öz niteliğindedir.

Şiir, hüzünden ziyade ruhun kanatlandığı anları benimser. Güzel şiirler, hislerimizin bizi yendiği ve yahut yener gibi göründükleri anları değil, bizim onları yenerek efendisi olduğumuz zamanlarıdır (Tanpınar, 2000).

Bazı mısraların kesafeti, yoğunluğu onun şiirinin muhtevasını hülasa eder. Bunun en somut örneği “Hicret” şiiridir. O, bütün hayat görüşüne ve duyuş tarzına tesir eden büyük hadiseyi, çok canlı bir tablo gibi tasvir eder.

Çoğu şiirinde bir mısra, ender de olsa bir dörtlük öne çıkmakta, âdeta şiirin bütün güzelliğini kendisinde mezc etmektedir. Bunların şiir dili oldukça yüksek seviyededir. Yukarıda Tanpınar’ın da belirttiği gibi bazı mısralar tek başına alınırsa çok güzeldir. Geriye kalan mısralar daha yavan; manzum ifadeden ziyade mensur ifadelerdir. Mensuriyeti aşip şiiriyet seviyesine çıkamadıkları gözlemlenebilir. Kamu’nun hemen hemen bütün şiirleri; saf, halis, samimi duyguların tezahürüdür. Zira bu hislere iştirak etmemek mümkün değildir.

Bu tezahürlerin yeterli inkişaf edemeyişi, kısmi olan şiir dilinin bütün mısralara aks edemeyişi, onun deruni tekevvünden yoksun oluşundan ziyade, kemale ermiş bir şiir dilinin sanatkârda mısra bazında kalmasıdır. Şiirin tamamında kuvveye geçemeyişindedir. Kamu’nun ayrılığı, gurbeti ve vatanı yücelten şiirleri arasında bir bütün yani, bir kalite bütünlüğü, seviye birliği yoktur. Şiirlerine kaybolan asude bir hayatın, vuslatın hüznü, karamsarlığı ve umutsuzluğu hâkimdir.

Dili, aruz vezni ile yazılan şiirlerinde bile sadedir. Yaşadığı devrin dilini sade, duru bir biçimde başarıyla kullanmıştır.

Üslûp

Üslubunda bireysellik, çoğu şiirinde gereğinden fazla öne çıkarılmıştır.”Şiir hüzünden ziyade ruhun kanatlandığı anı benimser.” Kamu, hüznü önüne katamamış, hüznü ona istikamet verdiği için, hüznünü, ıstırabını, firakını şekillendiremediği için, gizli mitolojiyi, deruni tekevvünü daha sığ, sathi işlemiştir. Bu da yüksek şiir dilinin, şiiriyetin oluşmasına gölge düşürmüştür. Ayrıca, derin bir medeniyet anlayışının izleri daha seyrek gözlemlenebilmektedir.

Türk edebiyatında, onun kadar içinde yaşadığı devrin musibetlerini, menfiliklerini, felaketlerini bütün teferruatı ile hissedene, yaşayan ve yazan çok az sanatkâr vardır, denilebilir. Bu yönü ile Mehmet Akif’e benzetebiliriz. O da devrin bütün ayrıntılarını hem hissetti, hem de eserlerinde başarılı bir biçimde tematik olarak işledi.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/7 Summer 2013

Duygulu, içli ve samimi olan sanatkâr, millî ve mahalliye “iç” olarak duyusuyla, algılayışıyla şiirlerinde işlemiştir. Muhtevada millîyi, konu bütünlüğü yakalamasına karşın şiir dilinde cezir, med'e daha baskındır. Arzu ettiği yükselişi yakalayamadı.

Kamu, biraz da hatıra ve hayalleriyle yaşamaktadır. Duygusunun kaynağı, bireyi, yani mizacı olduğu gibi aynı zamanda hatıraları ve hayalleridir. Kamu şiirin bir duygu veya fikir meselesi arasında med cezirler yaşamış, fakat bu duygulara o hâkim olamamış; duyguları sanatına, şiirine hâkim olunca, şiir güzelliği, tarafı eksik kalmış. Şiirlerinde işlediği muhteva hakikattir, yaşamıştır, zira bu yaşamışlıklar şiiriyet mertebesine terakki etmek için, şiirin estetik tarafını oluşturan; musikiye, korelasyona, makyaja ve süse ihtiyaç duyar. Şiirde “Güzellik, hakikatten daha tesirli olmuştur.” Denilmekle beraber kanaatimce ikisinin harmanlanması bütünlük arz eden şiir disiplinin gereğidir.

Muhteva Unsurları

1.Dış Âlem Unsurları:

1.a. Karanlık-Aydınlık Unsurlar: Kullandığı kelime ve söz varlıkları

Estetik ve ruhî sebepler, şairin ruh halini ve mizacını tayin eden faktörlerdir. Kendisine mahsus kurduğu yalnızlık duygusunun mekânı, sanatkâr için, yüreğidir, yani gurbet ki, o bir gurbet şairidir. Karanlık ve aydınlıkla ilgili ifadeler mecazi manalar için kullanılmaktadır.

1.b. Renkler: Sanatkâr, nicelik olarak az şiir kaleme almasına rağmen şiirleri zengin bir içeriğe sahiptir. Şiirlerinde birçok farklı konuya yer vermiştir. Renkleri önemsemiş, Paris'teyken temaşa ettiği vitrinin aksesuarı olan renklerde vuslatı yaşamış, her bir renkte Anadolu'nun bir parçasını görmüş.

“Bana bu renkler hep memleketi hatırlatıyor, dedi.

Yeşil, bir köşedir bana Bursa'dan;
Kara, Erciyas'ın yarıları gibi;
Sarıda gözü var Uzunyaylanın;
Beyaz, Erzurum'un karları gibi,”

1.c. Zaman: Kamu, bazen felsefe kokan ve metafiziğin kırıntılarının hissettirildiği zaman kavramını daha çok yaşadığımız maddi zaman olarak irdelemektedir. Yahya Kemal, Tanpınar ve Necip Fazıl ile Arif Nihat Asya'nın zaman mefhumuna giydirdikleri libas manaları arasında gelgitler yaşamakla beraber, Kamu'da deruni bir tekevvün yoktur. O derinlemesine bir yorumdan, tetkikten ziyade, Arif Nihat Asya gibi genişlemeyi, etrafa yayılmayı önemser, maddi zamanı işler, zamanın zaman ötesine çıkamaz.

2.İç Âlem Unsurları:

Dış âlem unsurlarında “tespit”, iç âlem unsurlarında ise “tercih” esastır (Yıldız, 1997).

2.a. Tespit: tespit “dış” tır. Şairin ruh penceresi olan gözüyle baktığı zaviyede gördükleridir. Tercih ise “iç”dir. Sanatkârın ruh penceresinde içeri süzülen maddiyatın, şairin iç âlemini oluşturan, onun gizli mitolojisini kuran hisler duygular ve letafetlerle harmanlanmasıdır. Yani, “iç” in “dış” ı algılayışı ve duyusudur. Sanatkârın “espritü” dir. İç ve dış sanatkârın gizli mitolojisinin asli unsurlarıdır. Mana servetinin menbaı hükmüne geçerek bir temerküz oluşturmaktadır. Kemalettin Kamu'nun santimental duyuş tarzında yaşadığı devrin ve şahsi mizacının da büyük payı var (Tanpınar, 2000, 397/398).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/7 Summer 2013

2.b. *Aşk-Kadın*: Kamu, hayatı boyunca hiç evlenmemiş, nişanlanmak üzereyken yaşanan talihsiz olay, onun naif, belki de inatçı kişiliğini bir hayli sarsmış, uzak olduğu yaşama sevincinden büsbütün uzaklaştırmıştır. Abisinin ısrarlı evlilik baskısına “evet, dul bir kadınla evleneceğim...” kinayeli cevabını vermesi onun haleti ruhiyesinin panoramasını gözler önüne sermektedir. Şair, şiirlerinde yaklaşık olarak 4344 kelime kullanmıştır. Kadın ve aşk kelimeleri, bunların yaklaşık olarak yüzde ikisine tekabül etmektedir. Şairin aşk ve kadın temleri; cinselliği, erotizmi çağrıştıran tensel anlamlar içermemektedir. Maddi görünen aşk, platonik aşkın bakiyeleri hissini vermektedir.

2.c. *Yaşama Sevinci*: Sanatkârın gönlüne “gurbet ve hüzn” taht kurmuş. Devrinin felaketleri, babasının beklenmedik erken vefatı, savaşlar ve gurbet; Kamu’nun bu güzel ve huzur dolu duygu olan yaşama sevincini, ona tattırmamış, yaşanan olaylar, onun mizacı ile simetrik olarak vuku bulmuştur. Mizacının boyasıyla boyanan sanatkârlar, duygu yoğunluklarını “en”lerde yaşarlar. Şahsiyetini oluşturan mizacın önde olan tarafı sanatkârın âdeti sanat kompozisyonudur: Tevfik Fikret’in sevgi ve aşk şiirleri, nefret şiirleri kadar güzel midir? Sanatkârın ebenced olan duyusu, onun başarılı tarafını oluşturur. Vatan şiirlerinde yüzeysel soyut bir sevinç gözlemlenmektedir. Fakat bunun dışında diğer şiirlerinde bu duyguya pek rastlamamaktayız. Aşk, mutluluk, istikbal, başarı, sevgi ve kavuşma gibi insanı hayata bağlayan unsurlar, Kamu’da, âdeti misafir duygulardır.

Kemalettin Kamu’nun aşkı dahi hüzn kokar. Şahsi tali ekseninde bu müspet duygular, onun yaşam ve sanat iklimine münasip duygular değildir. Bu duyguları, nüveden kuvveye çıkaramamıştır, yaşama sevinci maalesef onda bodur kalan bir duygudur. Arzularını gerçekleştirme imkânına sahip olamadıkları için ruhları daima uzak ve müphem özlemlerle doludur (Kaplan, 2005).

Arzu, başlarımızdan yıldızlar gibi yüksek;

Önümüzde bir sürü, yanımızda bir köpek,

Dolaştırıp dururuz aynı daüssılayı.

Kaplan’ın ifadesi âdeti Kemalettin Kamu’nun psiko-biyografisini özetlemektedir. O, birçok arzusunu, isteğini gerçekleştiriyor. Onun ruhu müphem özlemlerle, isteklerle dolup taşmaktadır. Bu müphemliği şiirinde, zaman zaman yer verdiği “kuru yaprak” ifadesiyle özetlemektedir. Hayat, onun için bir kuru yaprağın ötesine geçememiştir. Kuru yaprak ifadesi Halk edebiyatında ve Milli edebiyatta mazmun olarak kullanıla gelmektedir, bu ifade, pesimistliğin dışı vuru mudur.

2.d. *Gurbet-Yalnızlık*: Gurbet ve yalnızlık işte, Kemalettin Kamu’yu özetleyen, onun şahsiyetinin hayat hikâyesinin özeti, bu iki kelimedenden ibarettir. O, fitratı ve yaradılışı gereği yalnızdır. Onun yalnızlığı belki de sonradan ortaya çıkan, yaşanan bir duygu değildir. O, bu duyguyu dünyaya beraberinde getirdi. Gurbet ve yalnızlık, onda mevcut olan, hazır bulunan duygulardır. Misafir olan veya sonradan kazanılmış, öğrenilmiş duygular değildir, O, âdeti bu duyguları edinim yoluyla kazanmıştır. Edebiyatımızda birçok sanatkâr bu duyguyu yoğun yaşamıştır. Fakat Kemalettin Kamu, bu duygunun ta kendisidir. Gariplik, yalnızlık ve gurbetin beslediği camit, soğuk, kasvetli ve menfi kelimeler onun şiirinin demir başları, “ebenced” leridir. Bu durumuna, devrin sosyal şartlarını, Kamu’nun içe kapalı mizacı ve hastalığını da ilave etmeliyiz.

2.e. *Ölüm (Varlık-Yokluk)*: Ölüm duygusu, çocuk yaşta babasını kaybederek, genç denilebilecek yaşta ve genç annesini kaybetmesi ölümün soğukluğunu, Kemalettin Kamu, derinden hissetmiş, firak ve vuslat onun iç çatışmalarının iki temel fonksiyonuydu. Kamu, ayrılığı ve gurbeti, hayat hikâyesinin ana teması yapmış. Bu duygular onun yaşamına taht kurmuş, hiçbir

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/7 Summer 2013

zaman da onu yalnız bırakmamış. Bu durumun varlığı, bir sanatkâr için şanstır, talihtir; fakat sanatkâr bu duyguları yönettiği sürece, oysa Kamu, onların önünden sıyrılıp onları önüne katamamış. Böyle olsaydı yüksek başarısı birkaç şiirle veya her şiirde bir iki mısraya bağlı kalmazdı. Şiiriyeti bütünlük arz eden bir başarı terkip yumağı vasfına mazhar olurdu.

Evet, kelimeler, sanatkârın eserindeki silüetidir:

Şairin ölümü üzerine kaleme alınan yazıdan bir parça: "...Onu Paris'te bir yaratıcı 'daüssıla' içinde gördüğüm günleri hatırlamıştım: Birkaç yıldır, orada, hem ajans muhabiri olarak bulunuyor, hem Siyasî İlimler Okuluna devam ediyordu. Londra'ya giderken Sofya'dan kendisine yarı manzum Fransızca bir telgraf çektim.

Kemâlettin Kami —L'ambassa de Turquie? Paris— Venezaia gare, Lundi soir, pour me voir.

Onu istasyonda bekliyor görünce ne kadar sevinmişim. Geniş alnında; düşünce, mavi gözlerinde; sevinç, çizgili yüzünde; kaygı, tam bir sanatkâr görünüşüyle beni karşılamıştı. Paris'in İhtişamlı vitrinlerini seyrederken, "Bana bu renkler hep memleketi hatırlatıyor, dedi.

Yeşil, bir köşedir bana Bursa'dan;

Kara, Erciyas'ın yarıları gibi;

Sarıda gözü var Uzunyaylanın;

Beyaz, Erzurum'un karları gibi,

Gurbetin bir renginde yurdun bir tarafını gören ve bütün memleketi hayalde canlandıran bu mısralarla içime bir yurt hasreti döküvermişti. O, her zaman, zaten böyle içli mısralarla büyük dertleri, insanın içinde depreştirir, ince şiirlerde büyük davaların en iyi tercümanı olurdu" (Ulus Gazetesi, 9 Mart 1948),

2. f. *Vatan Sevgisi*: Kemalettin Kamu, bir gurbet şairidir. Onun kişilik, şahsiyet tarafını oluşturan temel unsurdur. Onun şiirlerinin birincil konusu gurbettir. Gurbet, vatanın üzerinde inşa edildiği tohum, çekirdektir. Hatta ikisi birbirine geçmiş ve harmanlanmış asli hislerdir. Bu gurbet vatandan ayrılıştır, kopuştur. Ondaki vatan sevgisi bağımlılık derecesinde olup platonik bir sevgiden ziyade somut bir bağlılıktır. Çünkü şiirinde "Vatan" bir ana unsurdur. En değerli varlık, vatandır. Balkan Harbinin cemiyet hayatında getirdiği sarsıntıyı, yaşı gereği sonradan öğrenen Kamu, aşk derecesinde sevdiği memleketi Erzurum'un işgali ve babasının kalbinin buna dayanamayarak Kamu'yu babasız bırakması, onun vatanseverlik duygusunu daha da perçinlemiştir. Vatanın yaşadığını, ailesi birebir hissediyor, hatta yaşıyor. Onda vatan bir motif, argüman değildir; muhtevadır, temadır.

Kemalettin Kamu, vatanının işgaline şahit olmuş, doğduğu yer (Bayburt) gibi, okumakta olduğu şehri de (İstanbul) terk etmek zorunda kalmıştır. Memleketinden ayrılıp batıya gitmek zorunda kalan Kamu, burada derin bir iç yalnızlık yaşar ve bu yalnızlığı içinde büyütür. Mizacına uygun olan ve yabancı olmadığı bu duyguyu estetik bir yaklaşımla şiirlerine teme olarak işler. Belki de Cumhuriyet öncesi birikim ve tarihsel süreç, devrin resmi ideolojisi gereği Kamu, güncel zaviyeden meseleleri irdelemektedir. Mizacını ve perspektifini daha iyi tanımamız için bir hatırayı nakletme ihtiyacı duyuyoruz:

Uçağa binmekten korkan Kemalettin Kamu, Ataçı bundan vazgeçirmek isterken yanlarına gelen Yahya Kemal ile tarih hakkında bir münakaşa başlamıştır: "Yahya kemal, tarih bilmenin iyiliklerini söylüyor. Kemalettin de dünü bırakıp bugünle uğraşalım diyordu." Tartışma sonuçsuz kalır ve Yahya kemal Ataç'ın da hak verdiği anlaşılın şu cümleyi sarf eder: "böyledir bunlar (...) tarihi de kabul etmezler tayyareyi de" (Enginün, 2011)

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/7 Summer 2013

HİCRET

Allahım ne bunaltıcı, ne boğucu bir gece...
 Gözlerimiz bulutlandı arabaya binince
 Karanlıkta kaçıyoruz, çoğalıyor korkumuz,
 Umulmadık bir felâket geçiriyor ordumuz.
 Fakirleri yalınayak, zenginleri atında,
 Yollar uzun bir inilti yıldızların altında.
 Gönüllerin gözyaşına inandığı bir anda,
 Çok sevgili yuvamızı yâd ellere bıraktık;
 Dirseğimi dayayacak bir pencere yok artık,
 Elveda ey harap olan baba evi elveda!
 Bütün gece yol alırken tehlikeler içinde,
 Ellerimi unutmuşum kardeşimin dizinde.
 Arkamızda kayboluyor beldemizin bağları,
 Arkamızda beyaz başlı Anadolu dağları
 Sanki: *gece* yolcuları gitmeyiniz, diyordu.
 Arkamızda bizim gibi gurub eden bir ordu!
 Arkamızda neler yok ki dokunmasın insana,
 Viran bir köy önlerinde indik eski bir hana
 Gönüllerin gözyaşına inandığı bir anda
 Bin bahçeli beldemizi yâd ellere bıraktık,
 Gölgesinde barınacak tek ağacım yok artık,
 Dallarında bülbül öten bahçelere elveda!

1. İçerik:

Şiirin Yazılış Sebebi: Balkan savaşları felâketi, ardından Birinci Dünya Savaşı; Rusların Doğubayazıt, Ağrı ve Pasinler’i ele geçirmeleri ve hele Erzurum’un düşmesi -ki, Osmanlı’nın doğu kalesi, Anadolu’ya açılan kapı- Ermeni çetelerinin azgınlığı, Kemalettin Kamu’nun ailesini derinden sarsmış, altmış beş yaşına gelen baba, bu ağır felâketlere dayanamayıp kalp krizi geçirerek vefat ediyor. On beş yaşındaki Kemalettin kamu canından çok sevdiği ata yurdunu ve babasını kaybetmenin acı hüznünü yaşarken yüreğinde yaşadığı gurbette varlığını da göçüyor. Gözü ve yüreği arkada kalarak “Hicret” ediyor.

Konu: Hicret, zorunlu göç

Tema: Bir toprak parçasını vatan niteliği, vasfı taşıması için, onu yurt edinen milletin orayla hem hal olması, fedakârlık bilincinin oluşması ve bütünleşmesi o toprağın da o milleti yeniden yaratmasıdır. Birbirlerinin birer uzvu olmasıdır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
 Volume 8/7 Summer 2013

Düşünce: Metin, barındırdığı düşünce unsuru bakımından ağırlıklı olarak ata yurdundan ayrılma zorunluluğudur. Âdeta vatandan bir kaçıştır. On beş yaşında ve aile reisliği yükü omuzlarında ata yurdunu canlı yaşayarak, olayları sonradan duyarak değil, bizatihi yaşayarak “Hicret”te bulunuyor.

Karanlıkta kaçıyoruz, çoğalıyor korkumuz

Mısraı, şairin şiirinde, ata yurdunun yaşadıklarını ve şairde bıraktığı izlenimi fotoğraf ize ediyor.

Olay: Şiir, manzum hikâyemsi bir vafsa sahiptir, dolayısıyla başı ve sonu belli bir hikâye anlatılıyor. Yaşanan bir hikâyeye, yaşayan şairin kendisi. Anadolu insanının maruz kaldığı felaket, serhatlılar, ebencetleri serhatin, tüm bu yaşananları yüreklerinde yaşıyor.

Fakirleri yalın ayak, zenginleri atında

Sadece Rus, Ermeni, Yunan ile savaşmıyor.

Yoksulluğu, sırtlarındaki gömlek, yalın ayaktaki nasır gibi vatan uğruna, vatan için beraberinde taşıyor. Anadolu insanının olağan dışı özverisini ve feragatini, yurt bilincini ifade ediyor. Olay unsuru ve düşünce birazda iç içe geçmiş asıl olan olay “Hicret” duygusunun iz düşümüdür.

Varlık: Şiirde yaygın olarak gördüğümüz somut nesnelere: ata yurdu, ata yurdunu terk etmek zorunda kalan vatandaşlar: fakir, zengin, gözyaşı, yuva, araba, gece, pencere, belde, dağlar, ordu, köy, han, gölge, ağaç... Birçok nesne veya varlık bulunmaktadır. Dolayısıyla maddi varlık olarak vatan ve insan vardır. İnsanın âdeta bir uzvu olan vatandan zorunlu göçü “hicret” vardır. Şiirin dokusunu oluşturan ana varlık hicrettir.

Duygu: Şiirde esas itibariyle hamasi bağlamda hüznün duygusunu hissediyoruz. Şair, ata yurdu işgali kara haberiyle kaybettiği bir babanın oğludur. Vatan duygusu, ailede en üst seviyededir. Kayıp bir vatan ve o kaybedişin bedeli bir babanın yaşamı yitirmesi, genç yaşta dul kalan anne, bütün olumsuzluklar ittifak etmiş hem de en kutsal ve en değerli varlıklar üzerine. Şair, böyle bir haleti ruhiye ile yaşadığı duygu yoğunluğu tezahürlerini deruni bir tekevvün ile teşekkül etmektedir.

Görüntü: Arka fonda hicret edilen ata yurdu; yuva, belde, beldenin bağları, beyaz başlı Anadolu dağları, içinde bulunulan mekân vardır ve yaşanan an ise; viran bir köyde eski bir han ve gecedir.

Arkamızda beyaz başlı Anadolu dağları

Sanki gece yolcuları gitmeyiniz, diyordu.

Canlı, sıcak, somut bir görüntü, yaşanarak, tadılarak kaleme alınan sıcacık ifadeler; yaşanan, gerçek ve nesnel görüntülerde içselleştirilen bir “hicret” bu zorunlu kopuşun, koparılışın derin izleri nakşedilmiştir. Şiirin bir tarafını oluşturan resim, oldukça iyi işlenmiş. Pitoersk disiplini iyi derecede uygulanmış, tema, mana, mekân, zaman, duyuş ve manzara (resim) şiirin tüm unsurları, şiiriyet için ittifak etmiş bir terkuptir. Başarılı bir tenasüp ve tasvir uygulanmıştır.

Simge ve İmgeler:

Allah'ım ne bunaltıcı, ne boğucu bir gece

Gece kavramı anlamsal olarak olumsuzluk içeren bir sözcüktür. Siyahtır, zulmettir, gece. Şair bu anlamsal kesafeti daha da yoğunlaştırmak için, bunaltıcı ve boğucu sıfatlarını miktar zarfı “ne” ile katmerli hali getirmektedir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/7 Summer 2013

Gözlerimiz bulutlandı, arabaya binince

Ata yurdunda kopuşun ilk adımı olan hicret için, arabaya binmek tahassüslerin yoğunlaşması, kabarması ve dışa vurumu olan bulutlanan gözler.

Karanlıkta kaçıyoruz, çoğalıyor korkumuz

Gece ve karanlık bu iki kelime, kasvetli, soğuk ve camid manalara gelmekle beraber “karanlıkta kaçıyoruz” söz varlığı burada iki anlamı terennüm etmektedir. Ön plana çıkarılmak istenen karanlığın bir örtü, koruyucu; tehlikelere karşı bir sığınma yeri, tahasüngah olmasıdır.

Yollar uzun bir inilti, yıldızların altında

Şair, doğa ve mekân ile bütünleşmiş ve yaşanan derin ıstırapın gözlüğüyle etrafa baktığı için, yüreğindeki hüznü çevresine aksettiğini düşündürmektedir. Aslında hüznü olan mekândır, Anadolu'dur, çünkü “ebenced” leri Onu terk etmek zorunda. Bin yıllık sahipleri onu bırakıyor, bırakmak zorunda bırakılıyor. Şiir, hemen hemen her tarafı bütünlük arz eden estetik bir kompozisyonudur. Böylelikle hem teşbih hem teşhis sanatına başvuruluyor.

Gönülleri gözyaşına inandığı bir anda

Hicret şiirinin bütün kudretini bu mısra da görmek mümkündür. Yüksek seviyede bir şiiriyet ve mânia içermektedir. Kemalettin Kamu'nun birçok şiirinde, bu özelliğini görmek mümkündür. Bir mısra âdeta şiirin bütün kuvvetini kendisinde mezc etmektedir. Şiirin kolektif taraflarını, deruni tekevvünü ve şiirin mit'ini bir mısra da görmek mümkündür. Şair, bir mısra ile o şiiri hulasa ediyor. Bu hulasa sadece konu yönüyle değil: tema, üslup, dil, biçim ve ahenk bakımlarında, yüksek sanatın icra edildiği bir mısradır. Yani bu mısra “Hicret” in “yek avazı”dır.

Çok sevgili yuvamızı yâd ellere bıraktık;

Dirseğimi dayayacak bir pencere yok artık,

Elveda ey harap olan baba evi, elveda!

İçli, narin bir mizaca sahip şair, babayı, baba evini ve ata yurdunu kaybediyor: Yuvamızı yâd ellere bıraktık, yok artık sözcükleri şairin mahzun, muzdarip, fîrak acısıyla yüklü benliğinin somut tezahürü olan kelimelerdir. Bir bırakış, terk ediş duyusu, başarıyla resmetmektedir.

Arkamızda neler yok ki, dokunmasın insana

Şair, geride bıraktıklarının ehemmiyetini, hayatındaki en değerli varlıkların geride kaldığını, yâd ellere terk edildiklerini vurguluyor. Bunlar: şairin ata yurdu, baba ocağı, yuvası çocukluğu, hatıraları ve hayalleri yani, bir bireyin bütünü, her şeyidir.

Gölgesinde barınacak tek ağacımız yok,

Dallarında bülbül öten bahçelere elveda

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/7 Summer 2013

Birinci mısradaki şair, kaybettiklerinin farkında, onların hayatında nedenli bir önem ve kıymete sahip olduğunun şuurunda olmakla beraber bir de zaman zarfı “artık” sözcüğünü kullanıyor. Bu sözcükle şairin yüreğinde temerküz eden ıstırapın, daüssılanın tezahürü, ümitsizliktir, belki de bir daha kaybettiklerine kavuşamama hissi duyulmaktadır. Şair, ata yurdunu terk ederken Refahiye’den Sivas’a hicret eder. Orada aruzla “Hicret Akşamları” şiirini yazar, yıllar sonra depreşen duygularını âdeta o gün yeniden yaşıyormuş gibi sıcak, canlı ve taze bir panorama olarak fotoğraflama etmektedir.

Dil ve Üslup: Şiirin dili, son derece yalın akıcı, açık ve saf Türkçedir. Dil sapmalarına pek rastlanmıyor. Türkçeye mal olmamış kelime yoktur. Yerli ve halka mal olmuş kelimeler, kullanılmıştır. Şair, düzgün, duru ve iyi bir Türkçe kullanmak gayreti içerisinde. Kemalettin Kamu’da dil temiz ve güzeldir. Lirik vasfı, bu şiirde net gözlemlenebilir. İnsan ruhunun derinliklerinde duyabileceklerini: teessürü, elemi, ümitsizliği, inkisarı, bedbinliği, kasaveti ve hicreti bu şiirde en yüksek manada bulmak mümkündür. Kendi içinde yaşadığı “autisme” yaptığı iç huzursuzluğu, bu şiirde, her ifade ile harmanlamış, nakşetmiştir. Hicret şiiri, Kamu’nun psiko-biyografisi için bir nüve teşekkül edebilecek duygu ve malzemeyi barındırmaktadır.

Ahenk ve Ritim: Şair, kafiye, redif ve vezin sistemlerinden faydalanarak şiirini ahenkli kılmayı başarmıştır. Türkçenin doğal zenginliğinden ve söz varlığından kaynaklanan ses tekrarları yanında Kemalettin Kamu’nun şiirin müzikalitesini, armonisinin temel unsuru olan bilinçli ses tekrarlarına “c,k,r,ş,t” başvurduğunu söyleyebiliriz. Kullanılan kelimelerin içerdikleri sesli veya sessiz harflerin oluşturduğu musiki olay-tema-ritm bağına oluşturduğu ve uygunluk dokusunun örüldüğü, his edilmektedir. Nizamlı ve sistemli olmasa da ses tekrarı şiirde armoni ve ritm zenginliği oluşturarak müzikaliteyi arttırabilir.

Kelimeler: Şair, bu şiirde toplam 123 kelime kullanmıştır. Olumsuzluk ifade eden “ne ne” bağlacına yer verilmiştir. Sanatkar, şiirin muhtevasına uygun kelimeleri organizeli bir biçimde kullanmıştır. 123 sözcükten 16 tanesi Kamu’un ruh haritasını çiziyor: bunaltıcı, boğucu, karanlıkta, kaçıyoruz, korkumuz, felaket, fakirler, inilti, yok, eski, vıran, harap, elveda gibi. Söz varlığı olarak kullanılan kelimeler: ne boğucu bir gece, göz yaşına, yok artık, yad ellere, kayboluyor, göz yaşına gibi.

Sonuç: 1901’de dünyaya gelen Kemâlettin Kamu, toplumun asude bir yaşamdan, huzurdan izole edildiği sosyo-ekonomik, politik, psikolojik kaosların ve olumsuzlukların ördükleri bir dokunun mevcut olduğu devrin çocuğudur. Erzurum’dan Bayburt’a, Bayburt’tan Refahiye’ye taşınmaları, on beş yaşında ata yurdunun ve babanın yitirilişi, henüz kişilik evresini tamamlayamayan Kamu’nun melankolik, mahzun ve narin bir mizaç edinmesine neden oldu. İçinde bulunduğu bütün bu olumsuzluklara rağmen, babasının zengin kütüphanesi ve abisinin İstanbul’dan gönderdiği kitaplar, aldığı Arapça ve Farsça dersler, onun doğu medeniyetini tanımasına vesile oldu. Okuma ve yazmaya meraklı olan Kamu, ortaokulda ilk şiirlerini aruzla yazmaya başladı, aruzla başladığı şiirlerinde hoş karşılanabilecek bazı acemiliklere rağmen iyi, sade ve doğru bir Türkçeyle yazma gayreti içerisinde. Milli şair, gurbet şairi, duygulu şair olarak adlandırılan Kamu “millî, yalnız ve duygulu” bir şairdir. On beş yaşında babasız kalan, bekâr ve hasta Kemalettin Kamu, annesini de kaybedince hayatta tutunduğu dallar tek tek koparılmakta, yaşama sevinci tattırarak yeni bir yaşam bağı, dalı bulamamaktadır. Bütün bu yaşananlar, Kamu’nun mizacını, gizli mitolojisini, deruni tekevvününü ve kolektif yapısını dokuduğu gibi onun konu seçimini de oldukça etkilemiştir. Şair, eksik kalan öğrenimini tamamladıktan sonra, Anadolu Ajansı temsilcisi olarak Fransa’ya yüksek tahsile gider. Dönüşünde politikaya atılan Kamu’nun yoğun, yorucu iş hayatı başlar. Aynı zamanda Türk Dil Kurumu’nda Terim Kolu başkanıdır. 1934’e kadar Kemalettin Kamu, muttasıl şiir yazar; fakat Paris’te kaldığı süre zarfındaki durumu durgunluktan ziyade sanattan ve şiirden uzaklaşmadır. Yurda dönüşünde de eski velutluğu

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/7 Summer 2013

yoktur.19. ve 20.yüzyıl şiir merkezi diyebileceğimiz Paris'e, Valery, Malermy, Baudlaire beşiklik eden bu bereketli şiir bostanından mahrum kaldığını görmekteyiz. Kemalettin Kamu, Arapça ve Farsçayı, yani Doğu tarafını tamamlamış, Batı'da bu şansı yakalayarak sanatını kemale erdirebilirdi. İki medeniyetin mezcinden edebiyatımıza yüksek seviyede, nitelikli şiirler kazandırabilirdi. Olgunluk devresinde, şiirden uzaklaşması, hem kendisi hem de edebiyatımız için belki de bir talihsizliktir. Özellikle politika, onu çok sevdiği sanattan, şiirden uzaklaştırmıştır. İlk şiirlerini mütareke yıllarında yazmaya başlayan şair, asıl ününü, şöhretini Milli Mücadele'de yazdığı manzumelerle elde etti. Sayıları az olan; lirik, sade, samimi ve içli duygular taşıyan ve çoğu yurtseverlik çerçevesi içerisinde bulunan şiirlerini, kitap halinde yayımlamamış. Böylece ekmelel manada sanatını terennüm edemedi, sanat kozası yarım kaldı.

Gönlümü yayla yaptım Bingöl çobanlarına, diyor. Yalnızlık, kimsesizlik ve gurbet de Kemalettin Kamu'nun yaşam gönlüne taht kurdu. Yalnız, kimsesiz ve gurbet duygularıyla harmanlanan kısa bir ömür, yalnızlığın, kimsesizliğin ve gurbetin hâkim olduğu loş bir pansiyon odasında hayata veda etti:

Gözlerimde parıltısı bakır bir tasın,

Kulaklarım komşuların ayak sesinde:

Varsın yine bir yudum su veren olmasın,

Başucumda-biri bana «su; yok» desin.

“Nasıl yaşarsanız öyle ölürsünüz.” sözü adeta Kemalettin Kamu için söylenmiştir.

KAYNAKÇA

- AKYÜZ, Kenan, Batı Tesirinde Türk şiiri Antolojisi Ankara Üniv. Yayınları, Ankara, 1953
 AKYÜZ, Kenan, (?), Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri, İnkılâp Kitabevi, İstanbul
 ALTIN KAYNAK, Hikmet, Türk Edebiyatında Yazarlar ve Şairler Sözlüğü, Doğan kitap, İstanbul, 2007
 BANARLI, Nihat Sami, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, Devlet Kitapları, İstanbul,1983
 ÇINARLI, Mehmet, Sanatçı Dostlarım, Ötüken Yayınları, İstanbul, 1979
 EDİPOĞLU, Baki Süha, Bizim Kuşak ve Ötekiler, (?), 1968
 ENGİNÜN, İnci, Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2003
 ENGİNÜN, İnci, Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2001
 ERSAVAŞ, Fahri, Tanzimat'tan Bu Yana Hamasi Türk şiiri Antolojisi, (?), İstanbul, 1997
 ESİN, Necmettin, Kemalettin Kamu, Toker Yayını, İstanbul, 1975
 EVRİMER, Rifat Necdet, Hayatı, Şahsiyeti ve Şiirleri, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949
 GÖKÇE, Mustafa, Kemalettin Kamu, Güvercin Yayını, Ankara, 1958
 GÖZLER, H. Fethi, Yunus'tan Bugüne Türk şiiri, İnkılâp ve Aka, İstanbul, 1981
 Hayat Ansiklopedisi Cilt IV, (?), İstanbul
 KABAKLI, Ahmet, Türk Edebiyatı Cilt III,(?), İstanbul, 1978

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
 Volume 8/7 Summer 2013

- KAPLAN, Mehmet-Necati BİRİNCİ, Atatürk Şiirleri TDK yayınları, Ankara, 2008
- KAPLAN, Mehmet, Şiir Tahlilleri II, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2001
- KARAALIOĞLU, Seyit, kemal, Resimli Türk Edebiyatları Sözlüğü, İnkılâp ve Ak, İstanbul, 1982
- Meydan Larousse Cilt VI, İstanbul, 1971
- NAYIR, Yaşar Nebi, Yeni Türk şiiri Antolojisi (Cumhuriyetten Bugüne Kadar) Varlık yayınları, , 1954İstanbul
- NECATİGİL, Behçet, Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü, Varlık Yayınları, İstanbul, 2004
- ÖNDER, Ayşe, , Kemalettin Kamu'nun Şiirlerinin Lügati, İTÜ Yayınlanmamış Mezuniyet Tezi, 1975, İstanbul
- ÖZKAN, Abdullah-Refik DURBAŞ, Cumhuriyetten Günümüze Türk şiiri Antolojisi, Boyut Dosya yayınları, Ankara, 2003
- ÖZÖN, Mustafa Nihat, Son Asır Türk Edebiyatı Tarihi, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul,1945
- ÜNLÜ, Özcan, 100 yıllık Türk şiir Atlası II, Birey yayıncılık, İstanbul,2004
- ÜNLÜ, Mahir – Ömer Özcan, 20. Yüzyıl Türk Edebiyatı (1900-1910), İnkılâp yayınları, İstanbul, 2003
- SAMANOĞLU, Gültekin, Kemalettin Kâmi Kamu'nun Hayat'ı Sanatı ve Şiirleri, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 1986
- SEVÜK, İsmail Habib, Türk Teceddüt Edebiyatı,(?), İstanbul,1925
- Tercüman Türk Edebiyatı Ansiklopedisi, İstanbul,1985
- Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Dergâh Yayınları, İstanbul,1982
- Türk Ansiklopedisi Cilt V, Ötüken Yayınları, İstanbul, 1985
- YILDIZ, Saadettin, Arif Nihat Asya'nın Şiir Dünyası, Milli Eğitim Yayınları, İstanbul, 1997, Not: Ayrıca Saadettin Yıldız'ın Doktora ve Yüksek Lisans Ders Notları

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/7 Summer 2013

